

Theol.

2641

n. 2. Gg. 3. Gg. 2.

AK

26 x
Theol. 2641.

8°

*Libellus rarisimus
Marburgi ubi impressus fuerat
confiscatus, cujus paucissime
exempla in coniectis hucusq. existunt.*

Zwey feltene

Antifupernaturalistische

M A N U S C R I P T E

eines

Genannten und eines Ungenannten.

P e n d a n t s

zu den

Wolfenbüttelschen Fragmenten.

416 100 629 300 10

Berlin. 1792.

De Tribus
Mundi Impostoribus
breve Compendium.

De
Moysè, Christo et Mahumete.

---

*Descriptum ab exemplari Mspto. quod in
Bibliotheca Io. Frid. Meyeri, Theol. D. pu-
blice distracta Berolini anno 1716 deprehen-
sum, et a Principe Eugenio de Sabaudia
LXXX. Imperialibus redemptum fuit.*

Deum esse, eum colendum esse multi disputant, antequam et quid sit Deus, et quid sit esse, quatenus hoc corporibus et spiritibus, ut eorum fert distinctio, commune est, et quid sit colere Deum, intelligant. Interim cultum Dei ad mensuram cultus fastuosorum hominum aestimant. Quid sit Deus describunt secundum confessionem suae ignorantiae. Nam quomodo differat ab aliis rebus per negationem iustorum conceptuum efferant, necesse est. Esse infinitum Ens, id est, cuius fines ignorant, comprehendere nequeunt. Esse creatorem caeli et terrarum aiunt, at quis eius sit creator, non dicunt quia nesciunt, quia non comprehendunt. Alii ipsum suum principium dicunt

cunt et a nullo nisi a se esse contendunt, iidem ii dicentes quid, quod non intelligunt. Non, aiunt, capimus principium eius, Ergo non datur. (Cur ita non? non capimus ipsam Deum, Ergo non datur). Atque haec est ignorantiae prima regula: Non datur processus in infinitum. Cur non? quia intellectus humanus in aliquo consistere debet. Cur debet? quia solet, quia non potest sibi aliquid ultra fines suos imaginari, quasi vero sequatur: Ego non capio infinitum, ergo non datur. Et tamen vti experientia notum, inter Messiae sectatores aliqui processus infinitos diuinarum siue proprietatum siue personarum, de quarum finitionibus his tamen adhuc est, et sic dari processus in infinitum statuunt. Ab infinito enim generatur Filius, ab infinito spiratur spiritus sanctus. In infinitum generatur, proceditur. Si enim coepissent aut si desinerent semel gene-

neratio, spiratio, aeternitatis conceptus uiolaretur.

Quodsi etiam in hoc cum istis conuenias, quod hominum procreatio non possit in infinitum extendi, quod tamen propter finitum suum intellectum ita concludunt, nondum iam constabit, an et suo modo aliae inter superos generationes eaeque tanto numero fuerint, ac hominum in terra, et quis ex tanto numero pro Deo praecipuo recipiendus. Nam et mediatores Deos dari omnis religio concedit, quamuis non omnes sub aequalibus terminis. Vnde illud principium: Ens supra hominem per naturam suam eleuatum debere esse vnum, labefactari uidetur. Atque inde ex diuersitate Deorum progeneratorum, diuersitates religionum et varietatem cultuum postmodum ortas dici poterit. Quibus potissimum Ethnicorum

nititur deuotio. Quod autem obiicitur de caedibus aut concubitu Deorum paganorum, praeterquam quod haec mystice intelligenda sapientissimi Ethnicorum iam dudum ostendere, similia in aliis reperiuntur, strages tot gentium per Moſen et Iosuaam Dei iuſſu perpetratae, ſacrificium humanum etiam Israelis Deus Abrahamo iniunxerat. Mahumet in praemium ſuae ſuperſtitionis totam orbem pollicetur. Et Chriſtiani paſſim de ſtrage ſuorum inimicorum et ſubiugatione hoſtium Eccleſiae vaticinantur, quae ſane non exigua fuit, ex quo Chriſtiani ad rerumpublicarum gubernacula federunt. Nonne Polygamia per Mahumetem, Moſem, et vii pars diſputat in Nouo Teſtamento per Chriſtum etiam conſeſſa? Nonne Deus ſacroſanctus peculiari coniunctione ex virgine deſponſata Filium Dei progenerauit?

Quae

Quae reliqua de ridiculis idolis, de abuſu cultus, Ethnicis obiiciuntur, tanti non ſunt, vt nec paria reliquis ſectariis obiici queant, quos tamen abuſus a miniſtris potius, quam a principibus religionum proueniſſe facili labore monſtrari poteſt.

Caeterum, vt ad priora redeam, hoc Ens, quod intellectus proceſſum terminat, alii naturam vocant, alii Deum. Aliqui in his conueniunt, alii differunt. Quidam mundos ab aeterno ſomniant, et rerum connexionem Deum vocant; quidam Ens ſeparatum, quod nec videri nec intelligi poteſt, quamuis et apud hos contradictiones non infrequentes ſint, Deum volunt. Religionem quatenus concernit actum alii in metu inuiſibilem potentium, alii in amore ponunt. Quodſi potentes inuiſibiles falſi ſint idololatra efficitur vna pars

pars ab altera, prout sua cuiusque principia.

Amorem ex benevolentia nasci volunt et ad gratitudinem referunt, cum tamen ex Sympathia humorum potissimum oriatur, et inimicorum benefacta odium grauius maximum stimulent, licet id hypocritarum nemo confiteri audeat. At quisnam amorem ex benevolentia eius emanare statuat, qui homini leonis, vrsi et aliarum bestiarum particulas indidit, vt naturam contrariam inclinationi creatoris induceret?

Qui non ignorans debilitatem humanae naturae arborem sipsis posuerit, vnde certe norat, reatum ipsos haustruros sibi et omnibus suis successoribus, (vti quidam volunt) exitialem. Et hi tamen quasi pro insigni beneficio ad cultum vel gratiarum actio-

actionem teneantur? Hoc * Ithacus velit etc. Arripe mortalia arma e. g. enses, si certissima praescientia tibi constet (quam tamen et alii quoad contingentiam in Deo non dari adstruunt) hoc ipso eum, cui ob oculos ponis arrepturum, seque et suam progeniem miseranda morte interenturum, cui adhuc aliqua humanitatis gutta supererit, horrebit talia perpetrare. Accipe, inquam, gladium qui e. g. pater es, qui amicus es, et si pater es, si amicus genuinus, obice amico vel liberis cum iussu, ne incurrant, citra omnem dubitationem tamen et incursum et miserandam stragem tuorum eorumque adhuc innocentium daturum providens. Cogita, qui pater es, an eiusmodi facturus esses? Quid est ludibrium prohibitioni afferre, si hoc non est? Et tamen Deus haec praecipisse de-

* *Virgil. Aeneid. L. 2. v. 103.*

debet. Hunc ex beneficio suo colendum esse volunt, quia aiunt: Si Deus est, colendus est. Simili modo ut inde colligunt: Magnus Mogul est, ergo colendus. Colunt eum etiam sui, sed cur? ut nempe impotenti eius et omnium Magnatum factui satisfiat, nil ultra. Colitur enim potissimum ob metum potentiae visibilis, spemque dein remunerationis. Eadem ratio in cultu parentum et aliorum capitum obtinet. Et quoniam potentiae invisibiles grauiiores et maiores habentur visibilibus, ergo etiam magis colendas esse volunt. Atque hi, Deus ob amorem colendus, inquit. At quis amor innocentes posteros ob vnus certo prouisum et proin et praecordinatum lapsum (praecordinatione de concedendo ad minimum) obicere reatu infinito? Sed redimendos inquis. At quomodo? Pater unicum filium miseriae addicet extremae, ut alterum cruciatibus

haud

haud minoribus tradat propter prioris redemptionem. Nil tale mouere Barbari. At cur amandus, cur colendus est? quia creauit. Esto: ad id, ut laberemur? quia certo praesciuit lapsuros, et medium proposuit pomi vetiti, sine quo labi non poterant. Esto tamen, colendum esse, quia ab eo omnia dependent in fieri, addunt tamen alii in esse quoque et conseruari. Quem in finem colendus? An ipse cultus indigus? Aut cultu placatur? Ita quidem est, parentes et benefactores coluntur apud nos; quid hic cultus est? Societas humana mutuae indigentiae prospicit, et cultus est ob opinionem potentiae nobis subueniendi maioris et proprioris. Subuenire vult alteri nemo sine mutuo adiumento suae quoque indigentiae, quod, quia haec pars tantum non indiget, agnitio beneficii et gratia vocatur, quae maiorem recognitionem sui beneficii postulat, utque exin celebretur,

alter

alter ei ad manus, velut pedissequa sit, vt claritatem etiam et suspicionem magnificentiae apud alios suscitet. Scilicet opinio aliorum de nostra potentia subueniendi particulari vel communi indigentiae nos titillat, et magnificentia inter virtutes est. At quis non videt imperfectionem nostrae naturae? Deum autem omnium potentissimum indigere aliqua re quis dixerit? Velle autem eiusmodi, si perfectus sit et iam in se satis contentus et honoratus citra omnes extra eum honores, quis dixerit nisi qui indigere eum? Desiderium honoris imperfectionis et impotentiae signum praebet. Consensum omnium gentium hoc in passu urgent aliqui, qui vel solos populares suos vix omnes allocuti, vel ter aut quater libros de testimonio vniuersi agentes inspexerint; quatenus vero Auctori de moribus vniuersi constet, non perpendentes. At nec boni illi Auctores omnes norunt.

Nota

Nota tamen de cultu fundamentum in ipso Deo et operibus eius, non in solo alicuius societatis aliquo interesse habente hic quaestionem esse. Nam ex vsu id esse potissimum imperantium et diuitum in republica, vt exteriorem aliquam religionis rationem habeant, ad emolliendam ferocitatem populi nemo est, qui non intelligat. Caeterum de priori ratione sollicitus, quis in principali religionis Christianae sede Italia tot libertinos, et vt grauius quid dicam, tot Atheos latere credat, et si crediderit, quis dicat consensum omnium gentium esse, Deum esse, eum colendum esse? Scilicet, quia saniores tamen id dicunt. Quinam saniores? Summus Pontifex, Augures et Aruspices veterum, Cicero, Caesar, Principes et his adhaerentes sacerdotes etc. Vnde uero constat, quod sic dicant et statuunt, vti dicunt, et non ob interesse suum talia praeseferant? Hi nempe

nempe ad gubernacula rerum sedent, et reditus ex populi credulitate, summam inuisibilem potentiam et vindictam minati suamque quandoque cum his intimiorem collationem et nexum ementiti, pro sua luxuria idoneos vel excedentes sibi adquirent. Sacerdotes enim talia docere non mirum est, quia haec ratio vitae ipsorum sustinendae est. Et haec sunt ea saniorum dictamina. Dependeat hoc vniuersum a directione primi mouentis, at vero id dependentia prima erit. Quid enim impedit, quo minus talis primus Dei ordo fuerit, vt omnia cursu semel praefinito irent, vsque ad terminum praefinitum, si quem praefigere voluit. Nec noua cura, dependentia vel sustentatione opus erit, sed ipsis ab initio cuique virium satis largiri potuit. Et cur non fecisse autumandus? Nec enim visitare eum omnia elementa et vniuersi partes, vti medicum ae-

grotum, credendum est. Quid ergo de conscientiae testimonio dicendum, et vnde illi animi metus ex malefactis, si non constaret nobis, Speculatorem et vindicem desuper adstare, cui ista displiceant, vtpote cultui eius omnino contraria? Nam iam animus est naturam boni et mali, nec non pericula praeiudiciorum et plurimas timoris vanitates ex praeconceptis opinionibus oriundas altius persequi. Id tantum dico, inde haec ortum ducere, quia nempe omnia malefacta nituntur in corruptione et inuersione harmoniae subueniendi mutuae indigentiae, quae genus humanum sustentat, et quia opinio de eo, qui promouere magis quam adiuuare istam indigentiam velit, odiosum eum reddit. Vnde contingit, vt ipse timeat, ne vel auersionem aliorum et contentum incurrat, vel aequalem denegationem subueniendi indigentiae, vel amittat potentiam suam infu-

per tum aliis tum sibi succurrendi, quatenus nempe spoliationem potentiae nocendi a reliquis metuere debet. Atque ita agere aiunt eos, qui non habent lumen scripturae secundum naturale lumen pro conscientiae suae dictamine, quod certe arguat, indidisse Deum intellectui communi hominum scintillas suae cognitionis et voluntatis aliquas, secundum quas agentes recte fecisse dicendi sint, et quaenam ratio horum colendi Deum dictaminum esse queat, si non haec sit?

Ceterum anne bestiae secundum ductum rationis agant, multis rationibus disputatur, nec iam decisum est, quod tamen non moueo. Quis dixit, quod id non fiat aut quod politum brutum rudi homini et siluestri quandoque intellectu et facultate diiudicandi non praestet? Ut autem, quod res est, dicam, plurima otioso.

forum hominum pars, qui excogitationibus rerum subtilium et communem captum excedentium vacarunt, ut suo fastui satisfacerent atque utilitati, multas subtiles regulas excogitarunt, quibus nec Thyrsis nec Alexis cura sua pastoralis et rustica impediti vacare poterant. Vnde hi fidem otiosis speculantibus habuere, quasi sapientioribus, adde et aprioribus ad imponendum insipidis. Hinc bone Alexi! abi penes Syuanos, Satyrosque, Dianās etc. cole, isti enim magni Philosophi tibi communicationem somnii Pompiliani facient, et concubitus cum Nympha Egeria narrare, et hoc ipso ad istorum cultum adstringere valent, proque mercede sui operis, et reconciliatione ac favore illarum immiffibilium potentiarum sacrificioque suorum, gregem et sudorem tuum pro sua sustentatione desiderabunt. Et hinc quia Titus Panem, Alexis Faunos,

Roma Martes, Athenae ignotos Deos coluere, credendum est bonos istos homines quaedam ex lumine naturali cognouisse, quae otiosa speculantium inuenta et attributa erant, ne quid inclementius in aliorum religiones dicam? Et cur haec ratio non etiam dictitauit aberrare eos in cultu, signaque et lapides tanquam Deorum suorum habitacula ridicula colere? An vero credendum est, quia bonae femunculae Franciscum, Ignatium, Dominicum et similes tanto cultu prosequuntur, dictare rationem ad minimum sanctorum hominum aliquem esse colendum et istas ex lumine naturae prospicere cultum alicuius potentiae superioris iam non visibilis? cum tamen haec sint commenta otiosorum nostrorum sacerdotum pro suae sustentationis lautioris incremento.

Ergone Deus est? Esto, fit. Ergo colendus? Sed hoc non sequitur quia cultum

tum non desiderat. Sed desiderat qui hoc inscripsit cordi. Esto insuper et hoc inscriptum cordi, quid tum amplius? Sequemur ergo naturae nostrae ductum. At is agnoscitur imperfectus esse. In quibus? Sufficit enim ad societatem hominum sic satis tranquille colendam. Nec enim alii religiosi reuelationem secuti felicius vitam transigunt. At magis est, quod de nobis exigit Deus, inprimis cognitionem Dei exactiorem. Sed tu quid id spondes, quod, cuiuscunque religionis sis, non praestas. Quid enim Deus sit in reuelatione qualicunque obscurius longe est, quam antea. Et quomodo conceptibus intellectus id clarius fistes, quod omnem intellectum terminat? Quid tibi videtur de his? Deum nemo nouit vnquam, item: oculus non vidit, item: habitat in luce inaccessibili, item post reuelationem adhuc in aenigmate. At quanta aenigmatis claritas

ritas sit, cuique notum credo. Verum vnde tibi constat Deum ista exigere? an ex desiderio intellectus terminos sui captus superandi et omnia perfectius quam facit, concipiendi, an aliunde? Ex speciali reuelatione? Quis es qui hoc dicis? Bone Deus! quanta reuelationum farrago! Oracula Ethnicorum prodis? Haec iam risit antiquitas. Sacerdotum tuorum testimonia? Sacerdotes tibi offero contradictorios. Pugnetis inuicem. Sed quis iudex erit? Quis controuersiae finis? Mosis, Prophetarum, Apostolorum scripta profer? Opponit se tibi Alcoranus, qui haec corrupta dicit ex nouissima reuelatione et auctor eius diuinis miraculis se gloriatur corruptelas et altercationes Christianorum gladio secuisse uti Moses Ethnicorum. Vi enim Mahumet, vi et Moses Palaestinam subivgavit, vterque magnis miraculis instructus, at Sectarii istorum ut et Vedae

et

et Brachmanorum ante MCCC. Secula obstant collectanea, ut de Sinensibus nihil dicam. Tu qui in angulo Europae hic delitescis, ista negligis, negas, quam bene, videas ipse. Eadem enim facilitate ista tua negant. Et quid non miraculorum superesset ad conuincendos orbis incolas, si mundum ex scorpionis ouo conditum et progenitum, terramque tauri capiti impositam, et rerum prima fundamenta ex prioribus tribus Vedae libris constarent, nisi inuidus aliquis Deorum filius haec tria volumina furatus esset. Nostri id vident, at apud eos nouum hoc stabilienae religionis suae argumentum foret, non tamen nisi in cerebro sacerdotum suorum fundamentum habens. Et vnde alias profecta tot immensa de Diis Ethnicorum volumina et mendaciorum plaustra. Sapientius Moses, qui artibus primo Aegyptiorum occultis, id est astro-

rum

rum et magiae cultu, dein armorum ferocia Palaestinae Regulos sedibus extrusit et specie colloquii Pompiliani fidentem rebus suis exercitum in otiosorum hominum possessiones abduxit, scilicet ut ipse esset Dux magnus, et frater eius sacerdos maximus, ut ipse Princeps et Dictator aliquando populi esset. Alii per vias dulciores et delinimenta populi sub praefenda sanctitate (horresco reliqua proferre) et eorum sectarii per pias fraudes in occultioribus conuenticulis primo imperitam paganorum plebem, dein et ob vim pullulantis religionis timentes de se et odiosos Principes populi occuparunt. Tandem alius belli studiosus ferociore Asiae populos a Christianorum Imperatoribus male habitos fictis miraculis ad se adsciuit, sub promissione tot beneficiorum et victoriarum exemplo Mosis discordes et otiosos Asiae Principes subiugauit, et acinace reli-

ligionem suam, prior Ethnicismi, alter Iudaismi, tertius vtriusque corrector habitus. Quis Mahumetis, quis Mahumetismi futurus sit uidendum est. Scilicet eo credulitas hominum fraudibus subiecta est, cuius abusus sub specie alicuius utilitatis merito impostura vocatur. Huius in genere naturam et species hic latius euoluere nimis et longum foret et taediosum.

Caeterum id nobis obseruandum, quod concessa etiam naturali religione et debito cultu diuino, quatenus per naturam dictari dicitur, iam omnis nouae religionis princeps imposturae suspectus sit, potissimum, cum, quantae in religione aliqua propaganda fraudes interuenerint, in apri-co omnibus sit et ex dictis et dicendis obuium. Manet id ergo secundum oppositum prius immutabile: Religionem et cultum Dei secundum dictamen luminis natu-

ruralis consentaneum et veritati et aequitati esse. Qui vero aliud quid circa religionem statuere vult, vel nouum, vel difsonum, idque auctoritate superioris inuisibilis, suam reformandi potestatem euidenter producat necesse est, nisi ab omnibus impostor haberi velit, qui omnium sententiae aduersatur, non sub concluso ex naturali ratione, non sub reuelationis specialis auctoritate. Insuper sit eiusmodi vitae ac morum probus, qui a multitudine dignus credi possit, quem tam summum et sanctum Numen in suam conuersationem recipiat, cui nil placuit impuri quicquam, nec id solum propria confessio, aut vita sic fatis sancte ante acta, aut miracula aliqua, id est actiones extraordinariae probare possunt. Nam et id magis artificiosis et deceptoribus hominum, mendacibus hypocritis commune est, qui ex istis rebus commodum aut gloriam aucupantur;

tur; Nec etiam id attendendum, eo vesaniae quosdam processisse, vt sponte mortem appeterent, quo contemnere omnia et vincere crederentur, vt varii apud Philosophos veteres, nec enim credendum peculiaribus eos diuinis viribus suffultos fuisse in eo, quod ex inani imaginatione et vana aureorum montium persuasione propter defectum iudicii perpetrarunt. Hi enim nec rem fatis indicarunt, nec rei doctores, quod vt probe discernas dixi, non solum proprium eorum testimonium sufficere, sed et ipsos inter se et alios testes cum ipsis conferre necesse est, eosque tum notos et familiares, tum ignotos, tum amicos et inimicos atque dein collectis omnium testimoniis, tum cuiusque doctoris de se ipso, tum aliorum, veritatem rei penetrare. Et si testes ipsi nobis ignoti sint, testes de testibus et sic porro consulendi erunt, adiecto insuper examine de
sua

fua iudicandi facultate, an capax fis fal-
 lum talibus vel aliis circumstantiis maxime
 verosimilibus inuolutum a vero discer-
 nendi, addita inquisitione, vnde eas no-
 tas hauseris veritatis dignoscendae, collato
 adhuc aliorum iudicio, quid hi ex tali
 demonstratione vel testimonio colligant.
 Atque hinc colligere licebit, an verus re-
 uelationis diuinae voluntatis nuntius sit,
 qui id prae se fert, et an dictamen eius
 presso pede sequendum erit. At ne hinc
 in circulum incidamus omnino cauendum
 est. Cumque primariarum religionum ea
 sit natura, vt vna aliam praesupponat, vt
 Mosis paganismum, Messiae Iudaismum,
 Mahumetis Christianismum nec semper
 aut quoad omnia, sed certis solum in par-
 tibus posterior priorem reiiciat, quoad
 reliqua etiam in prioribus se fundet, vt
 Messias faciunt et Mahumet; opus erit non
 solum postremam nec mediam vel prio-
 rem

rem sed omnes et singulas accurate perlu-
 strare, praecipue cum in quavis secta im-
 posturae arguantur, vt veteres a Messia
 qui legem corruerint, Christiani a Mahu-
 mete, qui corruerint Euangelium. Quoad
 hos nil mirum, cum et Christianorum se-
 cta altera alteram corrupti textus Noui
 Testamenti arguat, vt constare queat, an
 et hic qui imitandus proponitur, verae
 religionis ductor sit, et quatenus ii, qui
 se praesuppositos dicunt, audiendi sint.
 Nulla enim in examine secta praetermit-
 tenda est, sed omnis conferenda citra qua-
 lecunque praecudicium, nam si vnica prae-
 terminatur, ea forsitan ipsa est, quae ve-
 rior est. Ita qui Mosen sequatur, verita-
 tem secutus erit etiam secundum Christia-
 nos, caeterum in eo solo non debebat
 subsistere, sed et veritatem religionis Chri-
 stianae indagare. Omnes equidem Docto-
 res secum esse vnaquaque secta asserit, et
 quae-

quaelibet, se id expertam et adhuc experiri, nec dari alias meliores. Adeo vel omnibus credendum, quod ridiculum, vel nulli, quod est securius, vsque dum vera fit via cognita, neque tamen in collatione praetereatur. Non obstat, quod, ut cognoscatur bis duo esse quatuor, opus haud sit omnes mathematicas veritates congregare: Res enim non est eadem, quia nemo est visus, qui dubitauerit, an bis duo quatuor sint, cum e contrario religiones nec in fine, nec in principio, nec in mediis concordent. Ponamus sic: Ignorare me rectam salutis viam, sequar interim Brachmanes vel Coranum, nonne Moses et reliqui dicent: et quid male tibi a nobis profectum est, quod ita reiiciamur meliores interim et veriores? Quid respondebimus? Credidi Mahumeti vel Gymnosophysitis, in quorum doctrina natus et educatus sum, et vnde intellexi
tuam

tuam et sequentem Christianorum religionem iamdudum abolitam et corruptam esse. Nonne reponent, nescire se quicquam de illis, et illos de vero salutis ductu, quodque sciant esse, quod corruptores sint, et impostores fictis miraculis et mendaciis populum delinientes. Nec ita simpliciter fidem adhibendam vel vni hominum sectae reiectis citra omne vel debitum examen reliquis omnibus. Eodem enim iure dicere Aethiopem, qui non fortitus est de suis terris, non dari alterius quam nigri coloris sub sole homines.

Praeterea et id in examine sectarum reliquarum attendi debet, ut par in omnium inquisitione diligentia adhibeatur, nec altera ingenti opera illustrata, reliqua vix leui brachio tangatur, statim ob vnam vel alteram positionem primo intuitu iniquam
vi-

visam, aut famae malos de Principe eius rumores a tergo reiectis reliquis. Nil enim confestim pro dogmate vel indubitato testimonio habendum, quod vagabundorum primus quisque de aduersa religione adferuerit. Eodem nempe iure primitus communi fama et sola nominis recensitione Christiana religio horrore aliis erat, aliis ludibrio, apud hos, quod asini caput colerent, apud illos, quod Deos suos comederent ac biberent etc. ut Christianum esse id demum capitale Dei et hominum inimicum esse reputaretur; cum tamen istiusmodi narrata vel male intellecta, vel egregia mendacia essent, quae inde confirmabantur, partimque ortae erant, quod hostes illius religionis vel plane non vel non recte cum ipsis Christianis et ex his scientioribus conferrent, rerumque primo idiotae vel desertori aut inimico eius crediderint. Cumque ita proposita examinis ratio

tio tantae difficultatis sit res, quid de infantibus dicemus, quid de feminis, quid de maxima plebis parte? Exclusi iam erunt a securitate de sua religione omnes infantes, et feminarum maxima pars, cui et ea quoque, quae clarissime quam fieri potest ex principiis alicuius religionis deducuntur, tenebrae sunt, et ex eorum modo viuendi probe conspicias, non habere ipsas, nisi perpaucissimas eximas, tam exactam facultatem penetrandi eiusmodi mysteria. Ut nihil de infinitate minuti populi, aut rusticorum dicam, quibus alimmentorum suorum quaesitio pro summa rationis est, reliqua bona fide vel assumunt, vel reiiciunt. Ita scilicet minima orbis pars superest, quae omnes religiones ponderet, suam exacto conferat, rationes veritatis vel fraudis, in quibus nempe minutus decipi posset, probe discernat, sed potior numerus aliorum fidem, ut pluri-

mum

mum rerum sacrarum Professorum, quorum scientia et iudicandi in sacris facultas notoria habetur, sequitur. Idque in quavis religione, quod potissimum faciunt ii, qui legere et scribere nequeunt, aut quod legant non habent. Notandum autem erat, quod hic non sufficiat, religionis alicuius doctores iudicio et experientia professa satis pollere, ut vera a falsis discernere queant. Sed et reliquis certo certius et iudicio non minus accurato id constare debet, insuper habere illos verum a falso discernendi non modo facultatem, sed et manifestandi facultatem et voluntatem. Certi quippe apprime esse debemus, nec falli, nec fallere eum velle, qui eiusmodi scientiam et voluntatem profiteretur.

Et qualem hic inter tot diuersissimos etiam minus palmariae sectae doctores electio-

tionem faciemus? Quando enim Socios et Collegas intuemur, qui in plurimis sententiis disconueniunt, ceteroquin amicissimi, alteruter dissentiens id faciet propter aliquem defectum, vel, quod rem non recte intelligat, atque ita facultate iudicandi careat, vel quod cedere nolit, et ita voluntatem vera fatendi non habeat. Ac licet hoc in articulis secundariis contingeret, tamen hi suspecti redduntur, etiam quoad reliqua, in utroque quippe veritas vna est, et qui vna in parte ab ea, vel ex defectu iudicandi, vel ex voluntate deprauata recedit, eius rei etiam in reliquis suspectus et id merito redditur. Quare ut iudicare possis de habilitate vel ingenuitate alicuius Doctoris in religione, primo aequae habilis sis ac ille necesse est, alias enim facillime imponere tibi poterit. Et ille praeterea, si tibi non omnino sit notus, testimonio aliorum indigebit, et

---

hi rursus aliorum, quod ad infinitum tendit, nec solum veritatis, scilicet docuisse talia ipsum, sed et ingenuitatis et dictorum iudem ratio habenda erit. Quem vero hic terminum ponis? Nec id satis est, apud alios talia iam disputata esse, quam bene etiam id factum sit, videndum. Communes namque demonstrationes, quae publicantur, nec certae nec euidenter sunt, et res dubias probant per alias saepe magis dubias, adeo, ut exemplo eorum, qui circulum currunt, ad terminum semper redeas, a quo currere coepisti.

Meditationes Philosophicae

de

Deo, Mundo, Homine.

ANNO MDCCXVII.

Auctor libelli huius pessimi Regiomontanus est, nomine Ioannes Theodorus Law, Curlandiae Duci olim a Consiliis et Secretis: homo non indoctus et honeste viuens. Substitit per aliquot menses Francofurti ad Moenum, expectans Electoris Palatini aduentum, in cuius aulam, ut aerario, velut rei quaestoriae admodum gnarus, praeficeretur, adscisci in votis habuit. Magistratus eius urbis non solum librum huncce diuendi prohibuit, et omnia exemplaria sustulit atque comburi curauit, sed Auctori etiam consilium abeundi dedit. Hinc tanta raritas huius libelli est orta, ut vel manu scriptus maximo saepe venditus sit pretio, impressus vero vix ullibi reperiatur.

Praefatio.

Has, quas tibi, Beneuole Lector, Philosophicas communico meditationes, beneuola accipe mente. Primae sunt maioris operis lineae, quod cum tempore, si mihi Deus vitam concesserit otiumque publicae exponam luci; quae enim in angusto praesentium paginarum quadrato tibi legendas praebeo theses, punctationes saltem sunt et medii termini, qui, ut multa in recessu habent, ita uberiori elucidatione et demonstratione indigent. Probabo ergo eas rationibus, illustrabo testimoniis et exemplis. Quae interim hic a me scripta leges, beneuole Lector, probe scias, quod ea non ut Theologus, non ut Iureconsultus,

tus, vel Medicus, sed scripserim ut Philosophus, qui nullarum sectarum addictus societati res diuinas et humanas, Deum, mundum, hominem sibi pro obiecto et meditationum suarum elegit termino, deque iis libere philosophatur, libere loquitur, libere scribit. Praeuidet equidem, non paucos, quibus aliorum lucubrationes, illas maxime, quae a trita opinionum et praeiudiciorum recedunt orbita, mordaci lacerare et rodere dente summa et unica virtus manet, gladiatorios iam contra meumque hunc librum philosophicum acere calamos. Verum excandescant magni illi Hectores vindice pro gloria Dei ira, damnent, comburant, confiscatione puniant, ac librorum prohibitorum catalogo philosophica haec mea inserant cogitata: Appellent me haereticum, Atheum, Spinozistam, immo durioribus adhuc titulis et cognominibus: non tamen obinde ullus

hor-

horror vel terror meos occupabit artus, ignea eorum tela refutationum, flammantesque obiectionum bombardas ridenti fronte et philosophico excipiam phlegmate, atque semper mei iuris et passionum dominus tyrannicum eorum innocentes contra has pagellas harumque auctorem, si quem intentaturi sunt, processum indifferentibus adspiciam oculis, glorioso uti silentio de illorum triumphaturus clamoribus, ita generoso contemptu vel iniquissimas vindicaturus calumnias, cum publicas et clandestinas nigrae inuidiae denigrationes, quam ceu virtutis comitem misericordiae praefero, nihil curare Theologia naturalis suadeat et reuelata, Ethica doceat et Politica. Abundent illustres illi reipublicae literariae magnates purpurari superabundanti scientiae suae et sapientiae sensu. Sint soles; sint luminaria magna, sint missionarii Dei, quos super duplo

pon-

ponderare Spiritus Dei quiescit; spem tamen foueo certissimam, quod, et ipsi ex singulari gratiae exuberantia haud grauatim sint permissuri, ut mea quoque ratione gaudeam et sensu, liber ut sim Philosophus, et ceu minimae magnitudinis stella paucissima diuinitatis luce irradiata, si non splendeam, saltem scintillem. Interim, Lector beneuole, ut aliqualem de fide et vita mea habeas cognitionem, cum nomen meum te adhuc latere uolo, uiam ueriusque hanc tene ichnographiam: Vniuersitatem colo, nam uniuersalista sum et catholicus. Deum colo, Vice Deos honoro, honeste uiuo, neminem laedo, suum cuique tribuo. Vale!

Caput

Caput primum.

Meditationes Theologico-Physicae.

I.

Deus est: Deus existit.

II.

Vtrumque me et omnes sensus docent, et ratio. Atheismus hinc nullus, atheae nationes nullae, athei homines nulli.

III.

Quidditas Dei proprie et demonstratiue determinari nequit. Quid Deus, solus Deus nouit. Conceptus interim illi, quos de Deo et essentia eius homines et nationes habuerunt, nec non multifariae eius repraesentationes et effigiationes, qua-

les

les quales etiam sunt, nec irridendae, nec vituperandae, multo minus odio, exilio, igne, supplicio sunt mulctandae. Habent fundamentum religionem, deuotionem, intellectum, in rebus vero religionis, deuotionis et intellectus quibus sibi relictus esse, nec ab alio regulam vllam vel mensuram accipere potest nec debet.

IV.

Mihi Deus natura naturans, ego natura naturata; Ratio ratiocinans, ego ratio ratiocinata; Forma formans, ego forma formata; Materia simplex, ego materia modificata; Oceanus, ego fluius aquae, ego gutta; Ignis, ego scintilla; Terra, ego gleba; Aër, ego effluuium; Sol, ego radius; Corpus, ego membrum; Mens, ego mentis operatio; aeternus, omnipotens, omnipraesens, omniscius.

V.

V.

Existencia Dei nulla indiget probatione; sensus omnium occurrit. Oculus eum uidet, auris audit, nasus olfacit, lingua gustat, manus tangit. En testes infallibiles et omni exceptione maiores.

VI.

Mihi ea patet ex mirabili mundorum, globorum terraueorum, et igneorum, ac ex triplicis regni animalis, vegetabilis et mineralis creatione, gubernatione, et conseruatione, in quibus palpabili et visibili modo Deus sese manifestauit ac reuelauit.

VII.

Est haec Dei in operibus et per opera sua facta reuelatio certissimum, mathematicum et infallibile, lucidissimum quoque et sufficiens Deum eiusque existentiae reali-

tatem cognoscendi et conuincendi principium.

VIII.

Sunt hic mihi stupendae huius creationis opera eorundemque considerationes et inuestigatio biblia mea; sunt prophetae, apostoli et sacerdotes mei fidelissimi, quae lego, quae scrutor, quos audio, quos sequor.

IX.

Datur quidem reuelatio etiam Dei ex scriptura, quae sacra et verbum eius immediatum audit; sed historica est, hominum nixa traditionibus, multis subiecta naeuis. Est notitia Dei alicuius particularis, Messiae scilicet et Christi, Iudaeos principaliter afficiens et Christianos, non vero vniuersalis et de omnium mundorum et populorum Deo perfecta scientia. Reperiuntur quidem vt in Christo verbo ipso reuelato, generalia nonnulla de communi vni-

vniuersi totius conditore asserta, sed praemissa haec sunt studio et prooemii quasi loco, quo historiarum in eodem systemate relatarum connexio eo meliori filo cohaeret. Potior mihi arridet Dei summi reuelatio per opera propria, quam aliorum verba, Dei siquidem ipsius digito illa, haec hominum scripta et promulgata manibus, illa vere diuina, haec humana; certissima illa, haec incerta. Est vere Deus.

X.

Est vere Deus: hic primus et vnus; Non enim esset Deus, nisi esset vnus. Circulus est hoc vniuersum, punctum Deus; Puncto vno omnis gaudet circulus. Perfectus est Deus, ergo vnus est necessario, vnitati vero sicque perfectioni multiplicatio derogat, multiplicare Deum est Deitatem destruere.

X I.

Est hinc Polytheismus gentilium et Christianorum res intricata, multis obscuritatibus, dubiis multis et contradictionibus inuoluta. Optima de Deo scientia, quae plana, plana illa, quae Deum vnum sine multis Diis eorumque diuisionibus et subdivisionibus, coordinationibus, quae Deum ab omnibus terminis Scholasticorum, Theologorum et Metaphysicorum speculationibus purum et liberum agnoscit et docet.

X II.

Multiplicatio interim Deitatis seu Deorum, vbi a Theologis et Politicis ex ratione status et regionis, ficto sub regiminis et religionis velo introducta et recepta, in suo est relinquenda valore, et gentilis multiplicem, Christianus vnum et trinum colat Deum.

X III.

X III.

Deum in essentia mihi vnum secundum religionem meam amo et colo; pauca sane et perbreuia religionis capita, quae quo breuiora et pauciora, eo meliora.

X IV.

Amo vero Deum pure et simpliciter, ideo, quia Deus est, et quidem meus. Nullum hic habeo respectum, ad bonum aliquod praefens vel futurum corporis vel animae, huius vel alterius vitae. Qui Deum propter aliud amat, se plus quam Deum amat. Est talis amor interessatus, non verus et sincerus amor.

X V.

Vnum sic Deum amo, eum non timeo; timor inuoluit odium; Amor et odium incompatibilia. Praesupponit timor factum commissionis et laesionem, ob quam

quam alterius extimesco iram; vindictam, poenam, Deus nullo modo potest laedi. Finito in infinitum potentia nulla, vis nulla, actio nulla. Si non laedi potest, peccata nulla; quid enim ea, quam laesiones et transgressiones? Si non peccata, nec poena, nec diabolus, nec infernus, ubi nulla mala actionis nec mala passionis fingenda. Si non peccata et peccatores, nec saluatore, nec redemptore, nec sanctificatore opus. Non enim affectiones nullae. Conclusio praesupponit praemissas. Placere tamen possunt, cui volunt et debent, ideae, quas gentiles et Christiani de seculo aureo, de statu integritatis, de subsecuto primi hominis lapsu, redemptione, redemptoris natiuitate, passione et resurrectione, eius satisfactione, missione Spiritus Sancti et plura alia fouent et defendunt, docent et concionantur. Iucundae sane sunt et innoxiae, nec re-

prehendendae nec damnandae. Qui interim Deum vere ex toto corde et ex tota diligit anima omnibus his carere potest notionibus et dogmatibus, foetus enim tantummodo sunt timoris et odii.

XVI.

De amore Dei ad eius cultum. Conficit is mihi in admiratione, gratiarum actione, obedientia.

XVII.

Admiratione eum colo, cum vniuersae huius, et in simul meae corporeae spiritualis substantiae architectum et opificem.

XVIII.

Gratiarum actione ob innumera, quae mihi praebuit et quotidie praebet beneficia. Conseruator meus est, qui, vti Primum mihi dedit constitutum, ita et Se-

cundum, seu bene esse et conseruatiuum
adhuc larga benedictionis suae largitur
manu.

XIX.

Obedientia, quia rector et gubernator
meus, cuius diuinæ voluntati me et
omnia mea resigno, nullas hinc sæpe ef-
fundo preces, non oro, vt hoc vel illud
a Deo obtineam bonum, non supplico,
quo sanitate, fortuna, vita longa et æter-
na mihi frui liceat. Talia enim petere
a Deo est Deo leges præscribere, eoque
sapientior esse velle; Optime ipse nouit,
quid vtile mihi et necessarium. Confido
semper in eum, et vt hæcenus, ita porro
benefaciet. Inuoco tamen etiam sæpe
Deum, sed ex moribus potius et consue-
tudine, quam intentione destinata. Et
dum viuo et inuoco, simul addo: Fiat
tua voluntas, non mea! Rogo quidem
Te, sed exaudi me pro Tuo beneplacito,
da

da mihi non quæ peto, sed quæ dare
decreuisti; fac mi Domine! mecum prout
tibi videbitur. Creator meus es, ego cre-
atura tua; Tu opifex, ego opificium; Tu
Rex, ego subditus, in quem liberum ius
vitæ et necis, saluationis et damnationis
hæbes.

XX.

Totus vero hic metus internus est,
non externus, spiritalis, non materialis,
in intellectu subsistit et corde; Hæc enim
Dei optima et vnica sunt templa, facella,
altaria. Religio sensus, non verbi; ra-
tionis, non regionis; libera, non coacta;
voluntatis, non imperii; hominis, non
principis; nulla agnoscens præcepta alia,
formulas concordiae, confessiones, sym-
bola, catechismos, articulos fidei alios
nullos, quam Deum vnum, mei creato-
rem, gubernatorem, et conseruatorem.

Est tamen mihi praeter hanc religionem naturalem religio politica quoque et societatis. Cuius enim sum et subditus, hinc uti in reliquis vitae, ita et in fidei actionibus extrinsecis et transeuntibus non mei, sed alieni iuris. Colo ergo Deum talem, qualem princeps vel respublica me iubet colere. Si Turca, Alcoranum, si Iudaeus, Vetus Testamentum, si Christianus Nouum Testamentum veneror pro lege et religionis meae norma. Papa si imperans, Deum credo transsubstantiatum, si Lutherus, Deus mihi particulis: in, cum, et sub circumuallatur. Si Calvinus, signum pro Deo fumo. Sic enim cuius regio in qua uiuo, eius me regit religio, et qualis illius regionis Deus, fictus, Theologicus vel politicus seu statisticus, talis et ille mihi placet et placere debet. Religio enim dominans corpori quoque et con-

scientiae in sensu incurrenti dominatur.

Caput secundum.

Meditationes Physicae.

I.

Iam a Deo ad uniuersum ab eo creatum.

II.

Est illud mihi complexus vel systema omnium creaturarum visibilium et inuisibilium, quae uiuunt, sentiunt, ratiocinantur, et in suis orbibus igneis, aqueis, terreis vel aëreis, vel alibi et alio nobis incognito modo sunt et existunt. Vno nomine: mundus.

III.

Mundus hic in Deo, ex Deo, et per Deum est. Deus aranea; textura mundus.

IV.

IV.

In Deo: ante creationem embryo in eius abyſſo, ſemen in eius lumbis, circulus in ſuo puncto.

V.

Ex Deo: per creationem, non ex nihilo, ſed ex infinito Ente prae et coexiſtente. Deus, pater; creatio, puerpera; mundus, partus.

VI.

Per Deum: quotidiana eius conſeruatione. Deus, nutrix; mundus, infans prouidentiae vbera fugens.

VII.

Est ergo mundus ab aeterno. Cauſatum cum ſua cauſa, aedificium cum ſuo architecto, fructus cum ſuo arbore, ariſta cum grano.

VIII.

VIII.

Licet interim ab aeterno, in tempore tamen prodiit. Principium originis vt haberet, rupta ſunt aeternitatis vincula. Vox aeterni Dei: Fiat, generationis fuit actus, puerperium vno momento factum. Nulla hic et temporis diſtincta interualla. Deus et actio, decretum et executio, voluntas et effectus in productione et generatione vniuerſi ſimul coniunctim exiſtiterunt. Volebat Deus creare mundum, et eo ipſo erat creatus, volitione ſola in totali ſua perfectione.

IX.

Non impugno interim eos, qui certam a condito mundo annorum numerant ſeriem, quamuis in eorum determinatione non conſentiens omnium gentium et hiſtoriarum opinio et concordia. Faciunt iidem Deum ens aliquod otioſum, quod ante iſtos, quos ipſi praefigunt, exiſtentiae

tiae

tae et reuelationis annos in Cimneriis quasi latitauit tenebris et in perpetua fuit inactione, quam tamen Deus Ens fit semper agens, semper volens, semper creans.

X.

Nullam nec litem moueo illis, qui sex dierum spatio vniuersum creatum adferunt mundum, loquuntur etenim ex principiis scriptae per hominem reuelationis; loquuntur pariter de creatione particularis mundi, quae a particulari certarum gentium Iudaeorum scilicet et Christianorum Deo facta et peracta. Mihi autem de vniuersali totius vniuersi Deo sermo, liberam secundum rationem et ipsius Dei in operibus suis manifestatam reuelationem.

XI.

Modum tamen creationis, quo totum hoc vniuersum formatum miror potius quam

quam minor. Opus est Dei, quod hominis transcendit captum; finiti etenim ad infinitum nulla datur proportio.

XII.

Scio quidem quam plurimas et subtiles de modo, quo mundus creatus, publicatas doctorum atque virorum maxime Anglorum speculationes, sed eas ad trutinam veritatis non examino. Vt mihi, sic illis eadem, quicquid velint, pro genio et ingenio statuendi libertas competit. Conceptus sunt, ideae, intellectus operationes, in harum formatione plena quibus libertate gaudet. Ratio nullum agnoscit imperium, seruitutem nullam, leges nullas; nullius iurat in verba.

XIII.

Primam hanc creationem plurimae iam insecutae et subsecuturae sunt creationes, imo

imo infinitae erunt, quia Deus infinitus. Omnis eius volitio, operatio. Omnis cogitatio, creatio. Tot ergo mundi, orbis tot, quot eius volitiones, cogitationes. Vnam, quam ratione nostra et sensu percipimus, reuera factam scimus. Reliquae omnes caeque innumeratae nos latent, sunt tamen et realiter existunt. Ignorantia nostra earum nequit destruere naturam. Non valet argumentatio: Nescio, ignoro, ergo non dantur, non sunt, non existunt.

XIV.

Sunt qui Deum a labore suo septimo quietuisse die dicunt; Sabbathum hinc et dies dominica. Nec displicet mihi haec thesis, nam contradictiones non amo. Amplector eam pacis causa, ne haereticus vel quid peius audiam. Mihi Deus quies ipsa; obnoxius enim nullis est passionibus. Quid vero passiones, quam quietis turba-

tio-

tionem? Non tamen quiescit Deus, sed in perpetua est actione, semper ratiocinatur, semper cogitat, semper vult. Vita est, hinc in motu; motum sequitur actio. Qui vero agit, non quiescit.

XV.

Deum autem vel tantum ratione huius vniuersi nostri, cuius pars ego (de orbibus enim mihi incognitis abstrahe) non quiescere, sed uti ab aeterno, ita nunc peraeque indefessa operari cura, eiusdem me conseruatio et gubernatio edocet. Sane Deus si quiesceret vnico vel momento, si non conseruaret quod creauit, si non gubernaret quod conseruat, tota haec compages extra suum veniret ordinem et harmoniam. Conseruare autem et gubernare nonne actiones sunt? et quales? perpetuum quae requirunt motum, perpetuus vero motus nonne quietem excludit?

XVI.

XVI.

Vti ergo Deus semper in motu, ita et per motum mundi fit conseruatio et gubernatio.

XVII.

Motum hunc creaturae omni ad esse suum conseruatiuum et gubernatiuum Deus quidem indidit, ipse tamen motus huius primus manet motus; Motor et director est. Totum vniuersum nauis, Deus nauclerus; Carrus, Deus auriga; Horologium, Deus aequilibrium inques; Machina, Deus rota; Automaton, Deus loco motiua.

XVIII.

Motus hic duplex est, amoris et odii, concordiae et discordiae, sympathiae et antipathiae, vniens et resistens, attrahens et repellens. Contrariis hisce motibus mundum conseruare ac regere Deo placet.

XIX.

Auger hunc motum et minuit, alterat et impedit pro lubitu Deus, vnde tot diuersae in mundo actiones occurrunt et effectus.

XX.

Fuit interim hic motus in mundo semper idem, idem hinc etiam mundus, cuius quae olim fabrica, forma et connexio essentialis, eadem et nunc est, in accidentalibus quamuis subinde mutatus et alteratus.

XXI.

Afferunt quidam, mundum primum per diluuium interiisse generale, et hodiernum noua quasi prodiiisse creatione. Thesis eorum, qui reuelationem Dei operumque eius ex sacro codice quaerunt. Praemissae vti aliae plures, ad conclusiones, quae in eo suppositae et deductae leguntur, validiori probabilitate defendendas

das maxime necessariae. Meae ratiocinationi tale diluuium vniuersale vix arripet, sed si vnquam eiusmodi fatalis exstitit inundatio, particularis fuit. Non tamen difficilis sum, priori ceu receptae a venerando Theologorum choro opinioni meum quoque addere symbolum, pax siquidem melior bello; Quietista felicior disputista.

XXII.

Pariter nec mundum consensuisse, vel in peius ruisse mihi videtur. Idem enim est motus, idem motor, idem Deus; mutationes et alterationes non nego, verum hae nullam deterioritatem vel ruinam inuoluunt. Est immutatum saltem organum motus, imo et motus ipse, quia sic motori placuit. Mundus interim idem ille est, qui olim et ante infinita secula fuit mundus. Theatrum semper idem, licet in eodem scenarum translocationes et variationes

nes innumeris acciderint, et quotidie accidunt modis.

XXIII.

Manebit vero ipse motus in aeternum, pro primi tamen motoris beneplacito, et prout ipsi e re videbitur. Non interibit mundus, sed aeternus erit, licet non ab aeterno, sed in tempore coepit sensualiter esse. Interitus annihilatio est, annihilatio vero redactio Entis in non Ens, ex esse in nihil, ex esse positio in Ens negatiuum, quod plane impossibile; annihilatur enim ipse Deus, ex quo mundus. Mutare interim mundum et creaturas mundi Deus potest, si et prout vult, mutando in iisdem motum vel organa motus, adeo, vt mons vallis, fluuius lapis, stella gleba, piscis auis, arbor aurum, homo animal et vice versa fiant, sicque vna res in aliam perpetuo quasi circulo et gyratione transeat, migret, et transformetur.

Deus

Deus est opifex, valet hinc cum operibus suis secundum cordis sui desiderium agere; cum quibus illimitatus rerum suarum arbiter sit et moderator.

XXIV.

Qui ergo vniuersi huius affirmant interitum, ex scripturae sacrae argumentantur positionibus, et sic argumentari necessario debent, cum alias sententiam, quam defendunt, aegre tueri possent. Placeant interim et haec mihi, vt eorum reliqua. Controuersias non amo; optimum omnibus se accommodare sectis, sectarum et principiorum omnium esse homo.

XXV.

Poterit tamen Deus ceu primus motor motum, quem vniuerso indidit, sistere, si velit, et ad se reuocare. Desinet tunc mundus quidem esse id, quod iam secundum

dum formam praesentem est. Non tamen peribit quoad suam substantiam, redibit vnde venit. Concentrabitur in Deo ceu matrice, ac tanquam partus et semen ad primos lumbos et cunas reuertetur.

Caput tertium.

Meditationes Physico Medicae.

I.

Iam a Deo et mundo ad mundi partem.

II.

Pars potior eius, homo.

III.

Hominem hunc considero I. Theologice, vt religiosum. II. Physice, vt creatum. III. Medice, vt sanum. IV. Ethice, vt virtuosum. V. Politice, vt ci-

E uem

uem et subditum. VI. Iuridice, vt iustum.

IV.

De homine religioso in antecedentibus actum, de physico - medico in praesenti dicam.

V.

Est vero homo physico-medico mihi machina ex duplici composita materia, quarum tenuis vna, altera crassa.

VI.

Materia tenuis anima; Materia crassa corpus.

VII.

Corpus ex particulis aqueis, aëreis, igneis, et terrestribus constat, iisdem totus mundus, cuius pars homo; pars vero sequitur naturam totius.

VIII.

VIII.

Sunt tamen illae humani corporis particulae de massa longe meliori particulis illis, ex quibus animalium et exterarum creaturarum nobis cognitarum corpora efformata. Imo ratione huius materiae ipsa hominum inter se differunt corpora. Hinc alia aliis puriora, pulciora, robustiora, saniora.

IX.

In corpore hoc ceu materia passiva operatur anima materia activa.

X.

Est haec anima sanguis aëre, igne, terra, aqua, vti corpus habitaculum et organum eius, constans et conglobatus. Materialis tota, vti corpus, ex materia tamen purissima et defaecata spiritus ad instar, cuius esse agere et regere, sicuti corporis pati et regi.

XI.

X I.

Licet interim sanguis regat corpus, regimen tamen illud per corpus et corporis iterum modificatur organa. Non aliter anima vel sanguis agere, operari et regere potest, quam corpus et eius structura illud admittere vult et potest.

X II.

Alia hinc operatio sanguinis est in capite et quidem cerebro, alia in pectore et quidem corde.

X III.

Prior actio ubi fit, est ratio.

X IV.

Haec ratio pro duplici rerum quas considerat, differentia duplex, diuina et humana.

X V.

Illa versatur circa Deum, haec circa mundum. Illa vna, haec multiplex; hinc Theologica alia, quae iterum infinita. Illa Iuridica, quae pariter vel Academica, vel iudicialis, vel consiliaria; Medica, Philosophica extrasocialis et socialis, Politica, Statistica, belli, pacis, imperantium, parentium.

X VI.

Rationis consequens intellectus.

X VII.

Intellectus mensura ratio. Non enim aliter homo intelligere potest et debet, quam prout ratio ipsi dicitur.

X VIII.

Intellectus effectus sunt ratiocinationes.

XIX.

Operatio sanguinis in pectore et corde est voluntas.

XX.

Voluntas peraeque uti ratio est diuina et humana.

XXI.

Humana totuplex, quotuplex hominis conditio et status.

XXII.

Consequens voluntatis appetitus.

XXIII.

Appetitus effectus fruitiones.

XXIV.

Appetitus est desiderium aliquid habendi vel non habendi.

XXV.

Desiderium habendi est amor, non habendi odium. Prior consistit in electione, alterum in fuga.

XXVI.

Desiderium eligens appetit omne id, quod sibi quocunque modo placet. Desiderium fugiens appetit vitare, quod sibi quavis ratione displicet.

XXVII.

Id quod iam appetitui placet est omne iucundum, quod vero displicet, molestum. Illud dulce, hoc amarum. Prius voluptas, posterus dolor.

XXVIII.

Cum vero voluptas et dolor alia in homine ut homine, intuitu temperamentorum corporis, et sanguinis, alia in homine

mine qualificato intuitu status et conditionis in qua vivit, non mirum, uti varias rationes hominum et intellectus, ita et voluntates ac appetitus, actiones et passiones diversas existere. Aliter ratiocinatur Cholericus quam Melancholicus, phlegmaticus aliter quam sanguineus. Eorum velle pariter et appetere, agere et pati toto inter se differunt coelo. Vno verbo: Principes et subditi, Clerici et Laici, Theologi, Iureconfulti, Medici, philosophi, milites, mercatores, rustici et artifices, nobiles et ignobiles, viri, feminae, iuvenes, senes, ipsae quoque gentes, uti diuersimodas corporis et sanguinis, capitis et peccatoris, cerebri et cordis structuras habent et organizationes; ita quoque variantes habent rationes et voluntates, intellectum et appetitum, amores et odia.

XXX.

Cum vero anima seu sanguis, uti dictum, alat corpus et regat, utrumque hoc officium ut ipsa recte peragere queat, sua pariter alimenta, suum quoque habet motum.

XXX.

Alimenta sunt, cibus et potus, ex diuersitate in quali et quanto sanguinis distinctio et varietas.

XXXI.

Motus sanguinis est eius circulatio. Sanguis enim mouet corpus, circulatio sanguinem.

XXXII.

Uti vero regimen sanguinis in corpore per corpus modificatur organa, ita per eadem organa circulatio quoque ad has et non alias restringitur ac limitatur operationes et actiones.

XXXIII.

Agit hinc sanguis aliter vbi circulatio in pectore, aliter vbi caput permeat, aliter, vbi per sensus vagatur. Cor ideo structurâ leges suas accipit operando et agendo; Cor ideo appetit, non cerebrum, cerebrum non apprehendit, cor. Apprehendit vero et appetit cerebrum et cor illud demum, quod ipsis sensus repraesentant; rerum enim nullae dantur ideae innatae, et nihil est in intellectu et voluntate, id quod non prius fuit in sensu. In his sensibus tamen ipsis sanguinis quoque motus secundum propria eorumdem circumgyratur instrumenta. Hinc oculus videt, non auris, auris audit, non oculus, nasus olfacit, non manus, et sic porro.

XXXIV.

In hoc sanguinis motu et circulatione vita consistit nostra et corporis actio, agere

agere enim est viuere, viuere autem est mouere et moueri.

XXXV.

Motus hic, debito suo vbi est in ordine, iusto in pondere et aequilibrio, quod a cibo et potu, actionibus et passionibus, aëre, aqua, terra et igne accipit, sanum hominem corpore et sanguine vegetum, ratione valentem et voluntate suorumque compotem reddit sensuum, mens sit sana in corpore sano; qui amat sanitatem hunc conseruat motum.

XXXVI.

Idem ille motus nimio si quando vel paucio cibo et potu, excessu vel defectu actionum et passionum alteratur aut impeditur, corpus aegrum efficitur, et morbidum, vt nec manus, nec oculus, nec auris, nec caput, nec pectus rite suum que-

ant

ant perficere officium. Qui ergo morbum euitare cupit, sollicitus quantum possibile curet, vt motus secundum suas semper fiat leges.

XXXVII.

Vbi vero motus se sistit, quod fit, si vel organa corporis per morbos ita deteriorata, debitum vt recipere illum nequeant motum, vel sanguis ita debilis et spiritibus suis operantibus exhaustus, amplius vt agere, seu motum exercere non possit, mors sequitur.

XXXVIII.

Est vero mors nihil aliud, quam finis motus in anima et corpore, cuius principium vita fuerat.

XXXIX.

Licet interim corpus et sanguis, materia actiua et passiuā, mouens et motum

mo-

morianitur, phrasi mea, agere et pati, moueri et mouere desinant, non tamen intereunt, aut in nihilum rediguntur. Per istam sed saltem mortem, vt corpus a sanguine et sanguis a corpore separantur, ita corpus pariter et sanguis in eas porro se dissoluunt particulas, quales hanc ante coniunctionem fuerunt et copulationem, adeo, vt per vincula amoris magnetica particulae illae ad centra sua, aqueae ad aquam, igneae ad ignem etc. retrahantur, quibus sphaeris materialibus vel perpetuo adhaerent connexae, extra omnem tamen vel actiuum vel passiuum motum in quiete manentes, vel potius a creatore et motore primo ad nouum motum ac noui caeli et nouae terrae, hoc est corporis noui et animae nouae compositionem denuo reuocantur et adhibentur, perpetuo vt sic quasi circulo, cuius centrum Deus, vnum corpus in aliud, vna anima in alteram et vice versa

versa migret, peregrinetur, transformetur, transfundatur.

X L.

Nullam propterea exhorresco mortem, quae aliis rerum omnium terribilissima. Interitus est nullus, annihilatio nulla. Conceptus sunt, ideae, non Entia, formia, chimaerae; Vita rerum aeterna. Natura creaturarum immortalis; Migratio animarum perpetua. Corporum metamorphosis continua, non Ouidiana sed diuina, non fabulosa, sed realis. Mors mea vnio erit corporis et animae cum Deo et mundo, non mystica, non sacramentalis, sed naturalis et physica. Nunquam moriar, sed moriendo oriar. Occasus nouus erit ortus. Phoenix ex cinere uiuere non desinam, licet vita desinet; nec desinet vita, sed renouabitur, aut immutabitur in Deo, cum Deo, et per Deum. Ex deliquio meo, quod moriens pati videor

deor eo mox reuiuiscam momento stella, angelus, daemon, cum antea homo, incolae solis, lunae alteriusue planetae, terrae cum hic fuerim ciuis. Sicque semper corpus vel anima, materia actiua vel passiuua, semper Ens uiuum, semper creatura Dei. Mihi gratulor de hac fide; hac uiuam, hac moriar.

Caput quartum.

Meditationes Ethico-Politico-Iuridicae.

I.

Iam de homine Ethico, Politico, Iuridico adhuc plura.

II.

Homo ab eo momento, quo natus, agit, uiuit enim, uita autem in actione consistit.

III.

III.

Actio haec ab initio debilis crescentibus annis maiores fortitur vires.

IV.

Agit homo in primo hoc statu, qui verus innocentiae est, libere, hoc est fecundum cerebri et cordis dictata, imperii et legum expertus, quae ipsi non Entia, quorum qualitates et obligationes nescit.

V.

Actionum harum finis utile est, omne enim utile iucundum, iucundum autem homo appetit.

VI.

Utile hoc terminatur in amore sui, ordinata quippe caritas incipit a se ipsa.

VII.

Gradus huius amoris triplex: Primus: desiderium se alendi. Secundus, se mul-

ti-

tiplicandi et propagandi. Tertius se defendendi.

VIII.

Actiones hae ut ut homini ad finem suum obtinendum maxime necessariae, spectatae tamen tam in se quam relative sunt et manent indifferentes.

IX.

Istarum actionum rex appetitus est, qui enim agit, semper agit ob desiderium.

X.

Leges actionum sunt vires temperamentorum, corporis et sanguinis.

XI.

Secundum hoc regimen et mensurandum homo se nutrit, se multiplicat, se tuetur, facit utiliter, hoc est recte et bene quod agit.

F

XII.

Nescit hinc talis appetitui suo relictus homo in hoc libertatis, quem a natiuitate accepit, flatu leges vetantes et permittentes; nescit differentias cibos licitos inter et illicitos, nescit arborem consanguinitatis et affinitatis, lineas et gradus inde resultantes, earum prohibitiones et dispensationes. Nescit stupra, adulteria aliosque illegitimos concumbendi modos, nescit duella, homicidia, vulnerationes, crimina esse; ipsumque moderamen inculpaetae tutelae verbum ipsi est incognitum. Edit enim et bibit is libere, concubitus secundum concupiscentiam exercet stimulos. Tuetur et defendit se pro lubitu, etiam cum nece alterius.

Cum vero pro temperamentorum varietate appetitus varii et variae sic actiones, pri-

primos mox inter homines iurgia, lites, oppositiones, contradictiones, resistentiae, tumultus, caedes, bella exorta.

Bellorum horum auctores temperamento cholericis praedominantes principaliter fuerunt.

Fuerunt vero uti bellorum ita et imperiorum auctores, quorum prima fundamenta posterunt per arma et oppressiones. Cholericis enim sensum atque sensum vi complexionis aliis imperitare volentes melancholicis, qui eorundem ambitioni maxime contrarii videbantur vi, clam, precario deuictis, phlegmaticos et sanguineos, plurimi quorum se sua sponte metu suadente tradentes seruitutis compedes laetore exosculabantur, dominationi suae facili subiecerunt opera.

XVI.

Monarchica ergo prima mundi fuere imperia. Cholericus enim primi Monarchae exstiterunt. Vti vero caelum non duos patitur soles, taedae focium nesciunt: Sic Cholericus nullum in regno et throno consortem admittit et coimperantem.

XVII.

Imperio Monarchico sic fundato ad illud conseruandum religio leges praemia poenae introductae subsidia ambitionis, dominatus arcana, omnia Cholericorum inuenta.

XVIII.

Religionis vinculo homines ex liberis ferni facti fortius quo stringerentur, Dii noui eorumque innumerus excogitatus numerus. Excogitata colloquia cum iis instituta, prodigia omnia, oracula, miracula, mysteria, martyria, iura diuina,

vni-

vniuersalia et particularia, moralia, ceremonialia, forensia, concilia, Synodi, Decalogus, vetus et nouum Testamentum, lex et Euangelium, Scriptura sacra et Alcoranus, Moyfes et Christus, Mahomet et Confucius, Papa, Lutherus, Calvinus, Breniaria, Augustana confessio, libri symbolici, catechismi; magnus quoque Prophetarum, Apostolorum, discipulorum, sacerdotum et Monachorum stabilitus exercitus. Fundata templa, sacella, fana, altaria, arae, luci, introducta Sabbatha, Dies Dominicae: festa solemnia, iuramenta, peccata Theologica, confessiones, abfolutiones, clauis ligans et soluens, aliaeque pie fraudes et infinitae.

XIX.

Per leges vero quo hominum cerebrum et cor, ratio et voluntas, intellectus et appetitus donarentur, ne quid no-

uos

uos contra imperantes primae libertatis usurpatores tentare auderent nescio quot ipsis ab imperantibus earundem inuentae diuisiones. Ex eorum mente Ius Naturae et Gentium, prohibens et permittens, negatiuum et affirmatiuum suas habuere origines. Ortae sunt inde multiplices conscientiarum species, vitia et virtutes, actiones peraeque ac passiones bonae et malae, honestae et turpes, iustae et iniustae, rationales et irrationales, pudor et decor, aequitas et iustitia, immo educatio subditorum per parentes, et praeceptores, professores et illorum ministros in domibus, scholis atque Gymnasiis, Academiis, Ecclesiis, Societatum differentiae, foundationes pagorum, vicorum, urbium, ciuitatum, fortalitorum, citadellorum, nuptiae legitimae atque illegitimae, restrictiones earum et dispensationes, imperia mariti, patris, domini, in coniugem, liberos, famulos,

tot

tot magistratum et iudiciorum classes, Regalia innumera, infiniti modi contributionum, origo Maiestatis, immediata a Deo eiusque inuolabilitas, crimina perduellionis aliaque delictorum genera, obedientia caeca et passiuæ etc. Quid aliud sunt quam temperamentorum cholericorum sicque ambitiosorum (quali genio et ingenio primi imperiorum fuerunt fundatores) partus, ideæ, notiones, Entia ab iisdem ob interesse et regiminis utilitatem conficta, promulgata, et introducta.

X X.

Religioni et legibus accefferunt præmia. Finis: vt homines iis allecti et inebriati primi illius status eo facilius obliuiscerentur, imperiis et imperantibus adfuerent eorumque rationi et voluntati omnem citra renitentiam morem gererent. Sunt vero præmia temporalia, alia spiri-

tua-

tualia; ad haec campus Elysius ethnicorum, paradifus Christianorum, bona animi, corporis, fortunae, refurrectio, vita beata, vita noua, vita aeterna. Ad illa dignitates, tituli, honores, priuilegia atque immunitates, gratiae, ludi atque fpectacula, dies feftiui, annuli, coronae, ftatuae, columnae, obelifci, monumenta etc. pertinent.

XXI.

Additae poenae quartus imperii ftabliendi, et fubditos in obedientia conti- nendi modus, fpirituales pariter ac temporales. Ad praemiorum rationem vtrae- que Cholericorum fapiant indolem; ira hinc enata Dei, famēs et peftis, aliaque peffima paffionis mala. Excogitata tor- tura, fupplicia, carceres, infinitae poena- rum fpecies. Conftituti infernus et auer- nus, Diabolus et Pluto, Cerberus et Ache-

Acheron, Lictores et carnifices, homi- num terriculamenta, poenarum execu- res, dominatum fulera, dominantium defenfores.

XXII.

Quamuis vero Monarchia a Cholericis dicta methodo primitus fundata conser- uata et amplificata fuerit, non tamen ead- em eius femper permanfit forma, eadem connexio, confiftentia eadem. Imperio fi- quidem nemo aptior Cholericus, hoc eft, in quo paffio dominans ambitio. Vbi ergo voluptuofi, fanguinci, phlegmatici faeces tenuerunt imperii atque eorum hoc ad obediendum magis quam ad imperan- dum aptiori temperamento fubditi et po- puli iisdem fubiefti vtilitatem et commo- dum occafione data capere fcierunt, Mo- narchiae non leues pedetentim perpeffae funt alterationes, et prima eorum figura regia admodum fuit deturpata. Non pro- inde

inde mirum olim et hodie tot rebelliones, defectiones, regiminum transformationes, imperia limitata, republicas liberas, irregulares, immo monstrosas accidisse et reperiri.

XXIII.

Licet interim imperium omne, qualiscunque etiam formæ hodie illud sublit, religione, legibus, præmiis et poenis ab imperantibus conseruetur, Imperantes ipsi tamen super religionem et leges, super præmia et poenas existunt. Vincula siquidem hæc sunt tantum subditorum, compedes populi, parentium retia. Longe augustior Augustorum imperantium conditio. Regunt, ergo regi nequeunt. Seruos regunt, ipsi domini. Ligant alios, ipsi soluti. Imperant subiectis, ipsis nemo. Fierent alias obedientes, obedire autem et imperare sunt incompatibilia.

XXIV.

XXIV.

Imperant tamen et imperantibus appetitus et utilitas, peræque uti subditi duplicem hunc sequuntur ductum. Iisdem interdiciunt quidem subditis Principes. Principes vero ipsi omnibus in actionibus desiderii satisfacere et interesse seu utilitatem quaerere vnico et primo pro scopo habent.

XXV.

Sed nec subditi, quamuis nunc, ex liberis postquam creaturis imperantium homines facti, religionis et legum secundum præscripta viuere teneantur, hanc duplicem vitæ semper obseruant normam. Non enim plane in secundo hoc vitæ conditionatae statu primi status et pristinae libertatis deposuerunt imaginem, sed multas vtriusque retinuerunt reliquias, homines adhuc liberi potentia licet non actu, et actu primo quidem non autem nisi raro

actu

actu secundo. Quoties ergo possunt liberare iterum hoc est secundum temperamenta corporis et sanguinis, cerebri et cordis, secundum dictata rationis et voluntatis, intellectus et appetitus agere incipiunt. Innumerae hinc sunt actiones, quae religionis et legum in fraudem a civibus et subditis in modum nutritionis, generationis, et defensionis quotidie sine horrore, pudore, conscientia, scelere perpetrantur. Sane non virtuosi, non iusti, non obediens, nisi pro forma, spe praemiorum formidine tamen magis poenarum. Exemplis illustrari et probari asserta haec politico-philosophica possent. Sed odiosa sunt licet non rara. Scant illis aula, ecclesia, castra, mare, burfae, officinae, agri. Breui: conseruatio omnis publica et priuata.

XXVI.

Durus ergo ciuium et subditorum in roto orbe est status, hodiernos attamen secundum mores apprime necessarius. Approbo eundem ciuis ipse et subditus, cui sola obedientiae gloria relicta, infimul autem deploro. Bruta siquidem immo brutis sumus deteriores Regum serui, mancipia magistratuum, machinae sine sensu, ratione, voluntate, sentientes, intelligentes et appetentes non aliud nec aliter, quam prout imperantes nostri volunt et nos iubent.

XXVII.

Status longe felicior licet non amplius dabilis nec vtilis hominis est ceu creaturae. Liberum tunc Ens libere agens et libere cogitans. Sine Rege, lege, grege. Praemia non sperat, poenas non timet, vitia ignorat, peccata nescit. Omnibus in actionibus dictamina praelucentis ratio-

---

nis et ducentis voluntatis pro vitæ cyno-
furis habens. Beata vita talis, imo diui-
na; affimilatur hoc modo creatura Deo.
Deus enim libertate intellectus et appetitus
gaudet. Tantum.
